

פוסטרים

מודל מקו"ם (מרחב קיימות מקומי) - מודל ייחודי לחינוך מבוסס מקום וחיזוק חוסן אישי וקהילתי בקרב תושבי עוטף עזה, במסגרת החלטת ממשלה 4328 לחינוך סביבתי בעוטף עזה

ניצן בן טל¹, ברוריה טישלר²

¹ רכזת חינוך סביבתי, איגוד ערים לאיכות הסביבה נפת אשקלון

² מנהלת מחלקת חינוך וקהילה והמרכז לחינוך סביבתי, איגוד ערים לאיכות הסביבה נפת אשקלון

הכרזה תציג את מודל "מקו"ם" (מרחב קיימות מקומי) - מודל ייחודי לחינוך סביבתי אותו מובילה מחלקת החינוך באיגוד ערים לאיכות הסביבה נפת אשקלון, במסגרת החלטת ממשלה 4328 לחינוך סביבתי בשדרות ויישובי עוטף עזה. לפי מודל זה, הוקמו "מרחבי קיימות מקומיים" בהתאם ליוזמות מקומיות או עירוניות, העונות על צורך סביבתי ייחודי. המרחבים מתוכננים, מוקמים ומתוחזקים בצורה ברת קיימה תוך שיתוף פעולה בין המוסדות החינוכיים והקהילתיים השונים, בניהול של "צוות מוביל" המורכב מנציגים של הקבוצות השותפות לפרויקט, כך שהשותפים והפעילים בפרויקט (מוסדות החינוך) נגזרים מהקרבה הגיאוגרפית אל המקו"ם וההובלת ניתנת לקהילה המקומית. המודל שואף לחזק את הזיקה של האדם לסביבתו על פי ארבעת המדדים: הפיזי, הרגשי, התרבותי והאקטיביסטי-אזרחי (אלקחר, 2009), ומתבסס על ההנחה כי בעת התהליך הפיזי של טיפוח המקו"ם ויצירת השותפויות המקומיות מתרחשים תהליכים חברתיים ונפשיים הקושרים את האדם למקום בו הוא נמצא, מחזקים את הזיקה החיובית אליו ומפתחים את החוסן האישי והקהילתי לו זקוקים תושבי עוטף עזה ברגעי משבר קיצוני או מתמשך. התוכנית החינוכית המתקיימת במקו"ם מבוססת על תפיסה פדגוגית של "חינוך מבוסס מקום", לפיה זיקה למקום פיזי יוצרת משמעות ייחודית בזהותו של הפרט. מתוך התפיסה החינוכית נגזרת פדגוגיה ייחודית הכוללת ידע, מיומנויות והרגלים, השואבים מהמקום הספציפי את הרצון והמוטיבציה להשפיע עליו ולהוביל לעשייה אקטיביסטית למענו (אבישר א', 2018). כך גם ארבעת הפרקטיקות העיקריות של התפיסה - למידה על המקום, למידה מתוך המקום, למידה מהמקום, ולמידה למען המקום (בן ישראל, רייכרט וגרנית דגני, 2015), באות לידי ביטוי בתוכנית החינוכית דרך הכרות מעמיקה עם האתר, שאילת שאלות מורכבות ולבסוף תכנון מקומי ועשייה אקטיבית למען הסביבה והקהילה המקומית.

הכרזה תתאר את השלבים והתהליכים הנדרשים לביסוס מוצלח של המודל, החל מתהליך של הכרות עמוקה עם ההיבטים השונים של המקום, מיפוי הצרכים, בחירת המיקוד הרשותי, גיוס ואיתור הצוותים המובילים ועד בניית תוכנית חינוכית מותאמת. כמו כן נציג את ייחודיות המודל, הממקד את נקודת המבט מתוך מרחב פיזי מקומי שהמהווה תוצר חינוכי של פרויקט סביבתי המשתנה בהתאם לצרכים ולאתגרים המקומיים. המודל מאפשר לחדד את הקשר בין "משבר האקלים" העולמי לפתרונות מקומיים ברי קיימה ועוסק בעידוד וחיזוק האקטיביזם הקהילתי-מקומי באופן ישיר ולא כתוצר משנה של הקשר עם מוסדות החינוך.

בכרזה נציג את מימוש המודל בשטח בשלוש רשויות (עיריית שדרות - "שדרות הטבע", מ.א. שער הנגב - "מקום בשביל", מ.א. חוף אשקלון - "בשביל העוטף" ונתמזוד עם הדילמות והאתגרים העולים מהשטח:

1. כיצד שומרים על המודל מול המציאות המשתנה?
2. כיצד מחברים בין המערכות השונות: חינוך פורמלי, חינוך בלתי פורמלי וקהילה?
3. כיצד משמרים ייחודיות גמישות מול הצורך של המערכת להפשטת תהליכים?

מקורות:

אבישר, א' (2018). על למידה מבוססת מקום. מתוך חוברת תקצירים לכנס מורי חטיבות הביניים במדע וטכנולוגיה, סמינר הקיבוצים.

אלקח, א' (2009). חינוך מבוסס מקום, בתוך ט' טל (עורכת) **חינוך סביבתי וחינוך לקיימות: עקרונות, רעיונות ודרכי הפעלה**, (29-30), המשרד להגנת הסביבה, בשיתוף הטכניון והחברה להגנת הטבע, ירושלים.

בן ישראל, א', רייכרט, ר' וגרנית דגני, ד' (2015). על תפקידה של התנסות בחטיבות הביניים בהזדמנות לשינוי: על למידה מבוססת מקום ועל הקשר בין דמוקרטיה לסביבה. קולות, 10, 22-26